

Sendt 5.6.50.

K
KIRKEVERGERS OG ANDRES SYN PAA GRAVFREDEN ETTER
FRIGJØRINGEN.

Hildischa

EN ~~DOUMENTASJON~~ ~~TANLEBNING~~ ~~POTEMKINS~~
~~HILDISCHARTIKLER.~~

116405

I
~~Kxxx~~ min siste Hildischartikkel i 8.Mai for 24. mai
dette aar skrev jeg blandt annet at kirkeverge Ludvig H a n s e n
hadde nektet aa la~~f~~ fru Hildisch, som døde 23. februar 1946,
aa bli begravet i et legatgravsted som hennes mann hadde kjøpt
for tyve aar siden.

~~Jeg har xxxtiakt xxn xxkennet xx~~ Herr Hansen meddeler
at han ikke var kirkeverge paa dette tidspunkt. Jeg vil derfor
overfor herr fhv. kirkeverge Hansen uttrykke min dype beklagelse
over at jeg har uttrykt mig uriktig, og jeg haaper inderlig
at alle som har lest ovennevnte artikkel ~~naa~~leser denne og blir
fullt klar over at kirkevergen ikke fungerte i februar 1946
og ikke dengang la~~f~~ to pinner i kors for aa hindre at Hildisch
gravsted ble brukt etter sin bestemmelse, slik at fruen maatte
begraves et annet sted paa Vestre gravlund, som aapenbart passet
bedre for en formodet "landssvikers" hustru.

Altsaa herr kirkeverge: Jeg er full av sorgø over
aa ha kastet ett mindre vaakent blick paa mine kilder, og jeg
ber Dem paa en verdslig maate tilgi en angrende synder ?

Tildragelsen har imidlertid været gavnlig forsaavidt
som den har tvunget Potemkin til aa fordyne sig i den triste
materie som hetter kirkegaardspersonells, kirkevergers og kirkeli
instansers dokumentariske forhold til politisk sett mindre
smakelige, -til dels myrdede - avdøde personers graver, askeurner og festede grav-
steder - med andre ord disse myndigheters forhold til gravfred

I den anledning er det desverre ikke til aa undgaa

aa faa øie paa kirkeverge Hansen.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

I det skjønt demokratiske kompleks av myndigheter som skalter og valter med plassen til de døde er kirkevergen og hans gravlund-
pluss personell, ~~bestyrer~~ de eksekutive krumtapper som de sørgende etterlatte søker
aa forskjellig menneskelig vis, ~~aa bevege~~, men disse herrer er rikt garnert av betydningsfulle
~~myndigheter~~ myndigheter, som Skoleraadmannen, Oslo menigheters
fellesraad, stiftsdireksjonen og Kirkedepartementet. Og rett som
det er uttaler kommuneadvokaten sig . Det gjorde han ogsaa da det
gjaldt aa finne platform for aa ta gravstedet fra generalkonsul
Hildisch , da denne var innesperret og hans hustrus formue var satt
under forvaltning, fordi man formodet at han var "landssviker".
Lengere enn til formodning kom aldri "saken" mot Dietrich Hildisch
Han døde i slutten av 49 i udømt men ribbet stand.

Den 3. september 1945 er en viktig datum i kirkeverge Ludv. Hansens liv. I et skriv til Skoleraadmannen, para-
fert av gravlundsjef P. Seland ^{han} ~~for~~ begynnende revolusjonerende
tanker om gravfreden. ^{form hos ham.} Han skriver bl.a.:

"Gravsteder til medlemmer av NS.

En finner med dette aa burde gjøre opmerksom paa at det under NS-styret, nærmere bestemt i den tiden Haakon Findahl var kirkeverge, ble gitt gravplass til utebysboende paa kirkegaardene i Oslo i en del tilfeller der enten den døde eller festeren eller begge to var medl av NS, og der dette nokk var den vesentlige grunn til at tillattelsen ble gitt. Desuten er det av nasister som bodde i byen festet frem- tredende gravsteder, særlig paa Vestre gravlund.- Der hvor begravelsen har skjedd i kiste mener en at gravfreden maa respekteres i alle til- feller uansett hvordan forholdend eller har været. Naar det gjeller urner kan det kanskje være grunn til aa ta opp til ny behandling (!) de tilfellend der utenbys nasister har faatt feste urnegravsteder paa kirkegaardene i Oslo, og det er grunn til aa tro at deres medlem- skap i NS var en vesentlig aarsak til at de fikk det! ~~Desuten kan det være spørsmål~~ Skolerraadmann ^{han} ~~Ivar Kautson~~ setter denne tanke-

gang paa behørig plass i skr. av 12. desember 1945 , idet han bemerker: "Jeg finner det allikevel lite tiltalende aa gaa til oppgraving og flytting av urner og synes for saa vidt ikke at det egentlig er noen vesensforskjell mellem jordbegravelse i kiste eller nedsetting av urne". Allikevel ble den i 1929 avdøde datter av Hildisch - Lizzies^{urne} som var bisatt i Krematoriets urnehall, flyttet og nedsatt paa Vestre gravlund, ^{vaaren 1947} etterat man ulovlig hadde berøvet Hildisch hans gamle gravsted. "Med hensyn til generaldirektør Hildisch's gravsted, som ennaa ikke er tatt i bruk (!), bør bortfesting av dette søkes annullert", skriver herr Skoleraadmannen. Kirkeverge Hansen fortsetter i sitt skr.:" Desuten kan det være spørsmaal om enkelte innenbys nasister skal faa beholde de frittliggende gravene de festet, mens NS hadde makten. Med denne begrensningen gjeller saken paa en undtagelse nær Vestre gravlund. Her har kirkeverge Findahl gitt disse utenbys nasistene tillatelse til aa feste urnegraver: 1. Tidligere generaldirektør Trygve Armann festet en 1m² frittliggende grav for sin kones urne. 2. Fru Agnes Hanheide festet 1m for sin mann direktør Albert Hanheides urne. 3. Fru Ingeborg Mathiesen festet 1m²... for sin mann statspolitibetjent Thoralf Mathiesens urne..... Desuten har disse innenbys nasistene lagt beslag paa frittliggende urnegraver: 1. Fru Alvilde Knutson Fiane, festet en 2m² frittliggende grav for sin mann Knut Knutson Fianes urne. Fiane tilhørte Vestre gravlunds distrikt. 2. Dr. Gunnar Guldahl har festet en 1m² frittliggende grav for sin mor, enkefru Therese Guldahls urne. Fru Guldahl bodde i V. gravlunds distrikt..... Enkefru Caroline Prytz, Hafrefjords gt. 7, har festet et dobbelt gravsted paa V. gravlund for sin mann "minister" Frederik Prytz's urne.

Til slutt har vi saa et særskilt tilfelle der generaldirektør Dietrich Hildisch har festet et gravsted paa 6 plasser paa Vestre gravlund, uten at det ennaa er tatt til bruk til begravelse (!). Dette gravsted ble i 1919 festet av skipsreder H.E.

uten at det ble brukt til begravelse. Festeren kom visstnok senere i saa store økonomiske vanskeligheter at han ikke ønsket aa beholde det, og generaldirektør Hildisch fikk saa overta det i 1922. Ogsaa han hittil uten aa ha bruk for det (!). Til gravstedet er det av Hildisch betalt inn et gravlegat som naa er paa 9000.-kr. (!)". Naa faller herr Hansen helt ut av kirkevergerollen og starter med følgende klassiske landssvikaktorbegrunnelse sin energiske kampanje mot dette juridisk bombesikre stedsevarende Hildischgravsted slik: "Det synes i all fall i i dette tilfelle lite rimelig at Hildisch fortsatt skal disponere dette gravstedet. Han er selv som kjendt fengslet og hele hans formue under forvaltning (!)....

For aa vise at han vet forskjell paa rett og urett og dermed maa sies ikke aa være i god tro i sine forsøkte attentater paa gravfreden fortsetter han: " For dem som bor i Oslo har det tidligere været lik adgang for de paarørende til aa avgjøre hva slags gravsted de vilde ha, ogsaa om de vilde ha frittliggende urnegrav eller ikke. Det har ogsaa i enkelte tilfeller været gitt tillatelse til aa feste alminnelige graver for nedsettelse av urner naar det blandt de nærmestlevende v noen som ikke vilde brennes. Skal det her gjøres noen forandringer vil det faa karakteren av særskilte restriksjoner paa grunn av vedkommendes politiske forhold under Krigen." (Uth. her). Hvoretter kirkevergen omgaaende forlater dette riktige synspunkt og tilogmed "godkjenner" det feige ^u urettsskafne mord paa Knut Knutson F i a n e slik: "Paa den annen side synes det lite rimelig at en mann som f. eks. Knut Knutson Fiane i fremtiden skal hvile i 2 m frittliggende urnegravsted paa Vestre gravlund. Det kan vel vel heller ikke sies aa være rimelig at generaldirektør Hildisch i fremtiden disponerer det store gravsted i parken paa Vestre gravlund ".....

Til undskyllning for herr Hansens beviste vilje til gravskjenning (se bl.a. straffelovens § 341) kan det kanskje tjene ~~til undskyllning~~ at han har været utsatt for press, eller har været "inspirert" fra høiere hold og av den etter "frigjøringen" i 1945 herskende dype rettsbevisstløshet. Av en eller annen grunn føler han sig åpenbart kallet i et skr. til Skolerådmannen av 17.12.45 å forsterke sine forsøk på krenkelser av gravfreden. Han skriver bl.a.:

" Flytting av graver hvori er begravd NS-medlemmer på Vestre gravlund.

I vedlagte skr. av 27.11.45 søker flere av festerne av gravsteder, hvori den av alle gode nordmenn i okkupasjonstiden forhatte og foraktede NS "statspolitisjef" Karl A. Marthinsen og frontkjempersønnen Kjell Andreas er begravet i kiste i hver sin grav, henholdsvis 12.2.45 og 24.10.44 - om at disse to må bli flyttet vekk fra dette gravkvarter. "

Det fremgår av denne søknad at den skjer etter en konferanse paa kirkevergens kontor ....

ansvarlig skrevet for For en tid siden talte Potemkin med en av de menn som ~~bestemte~~ at generalmajor Marthinsen skulde dø. Vedkommende innrømmet at Marthinsen ikke var en grusom mann, tvertimot ! Men han sa at Milorg drepte ham fordi han var dyktig og resolutt . De tiltrodde Marthinsen å ville gjøre motstand, selv etter en tysk kapitulasjon. Derfor mente de at han måtte dø. På mit spørsmål om man ikke var klar over at mange nordmenn som sat paa ueksekvert dødsdom, vilde bli skutt hvis en en så høi okkupasjonsambetsmann ble drept - svarte vedkommende - Ja... Marthinsens drapsmenn var sikkert klar over at de begikk en handling som stred mot den i norsk rett innlemmede folkerett ved bakholdsudåden fra vedstablene paa Blinderen mot en mann hvis soleklare embetsplikt det var å kjempe mot sabotasje, mord og uorden, som bare truet det okkuperte Norges status, og knapt nok gavnet England. Høyesterett har gått sirkelen rundt og frifandt de tyske krigsdommere Latza, Regas og Kehr fordi de nordmenn disse dømte

til delin

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

ikke var beskyttet av folkerett. Tiden som kommer vil gi den

humane Marthinsen opreisning, og uroen er nokk allerede kommet til hans drapsmenn. Overlæge Scharffenberg skrev nylig at likvideringen av Marthinsen skyldtes en feivurdering....

Kirkeverge Hansen fortsetter: " Kirkevergen har ved skr. av 3 9.d.åå. til herr Skolerådmannen reist spørsmålet om å flytte endel urnegraver på V.gravlund, hvori er nedsatt askeurner etter NS-medlemmer..... Det vanlige er at det er den nærmeste slekt (hustru, mann eller barn) som har rett til å søke om flytting. Etter at helse- rådet og den lokale kirkelige myndighet og endelig Kirke departement har samtykket i oppgraving og flytting av liket kan dette utføres på nærmere fastsatte betingelser. Tillatelse til å ta op og flytte en askeurne kan gis av kirkevergen, og krever derfor ikke så mange formaliteter. I disse tilfeller hvor det gjeller graver hvori er begravd NS-medlemmer kan det ikke regnes med at de nærmeste pårørende vil søke om flytting. Det er i alle tilfeller festegraver og på gravlundens peneste gravkvarterer, og festeavgift er betalt for 20 år. For urnegraver er i de fleste tilfeller betalt gravlegat for inntil 50 år.

Skal derfor vedlagte søknad kunne imøtekommes kan det formentlig kun skje ved å anvenne § 55 i Lov om kirker og kirkegaard^r av 1897,- skriver kirkevergen og veileder litt i missbruk av en lovtækt for et "godt" formål: " § 55 er sålydende : " Hvor særlige Forhold gjør det påkrevet, kan Kongen tillate Fravigelse fra Bestemmelse^r i denne Lov ".

Og så tar kirkeverge ^H Hansen Kirkegaardsloven til inntekt for gravskjenning slik: " I disse tilfeller må det vel med rette kunne sies at det foreligger "særlige forhold" som skulde kunne berettigede til at Kirke departementet, eller eventuelt ved en kongelig Anordning (!) å gi den kommunale myndighet rett til å foreta flytting. .... Det na^rfurlige vilde være at samtlige begravde NS-medlemmer blir flyttet over til frigraver og derefter slettes ut.(Uth.her). At disse skal opta festegraver er lite rimelig.... På V. gravlund er

det 14 NS-jordgraver (begravd i kiste) som eventuelt bør flyttes og 1 på Gamle Aker kirkegård (angivers askeurne i dobbelt jordgrav) samt 1 på Vår Frelzers gravlund (forfatteren Lars Hansen)".

Meddelelse Lars Hansen skulde ikke få brude i fred i sin grav. — —
Som man ser hadde herr Hansen nå forlatt sitt tidligere

standpunkt at kister ikke kunde graves op. En av de jordfestede utnevner denne alle tiders kirkeverge til angiver. For likesom i gravteknisk forstand å legalisere den dødes uhyggelige endeligt og den av kirkevergen foreslåtte krenkelse av gravfreden.

Kirkeverge Hansen innstiller på følgende konklusjon:

"1. Den kommunale myndighet søker Kirkedepartementet om tillatelse til å foreta flytting av begravde NS-medlemmer fra festegrav til frigrav, som deretter s l e t t e s u t. 2. Det tillates ikke aa opsette noe monument over begravde NS-medlemmer. 3. De av NS-medlemmenes etterlatte festede urnegraver som er større en n 1/2 m² flyttes askeurnen til 1/4 m² urnegrav og deretter slettes ut (!).....".

Exit kirkeverge Ludvig Hansen.

XXXXX

DET ER PENSER BAKOM ALLT. I bakgrunnen sees desuten

~~ØFFER SEES~~ ERSTATNINGSDIREKTOATET OG TILSYNSMANNEN GUNNAR MELLBYE.

=====

Den 29. november 1947

skriver den naaværende

kirkeverge Johan S C H W I N G E L om det som er viktigere enn allt i forbinnele med ødeleggelsen av generaldirektør Hildisch - Pengene. Her er det riktignokk et mindre beløp. Men da Potemkin traff Hildisch for første gang i 48 og ble grepet av dette udømte, men ribbede justisoffers skjebne, fortalte han at han ikke fikk underhold av "boet". Denne mann som var blitt frastjaalet og berøvet en svar garderobe, gikk i et par ^{te}bykser, hvorav det ene kneet stakk ut..... Oslos store kommunale gravgeni, herr Schwingel (i injurielevens navn : Ingen trykkfeil Her !);

// Herr fullmektig Nergaard,
adv. G. Melbye og J.C. Melbye,
Oslo.

Ad fhv. gñeralkonsul Hildisch's bo.

Som gravlegat nr. 1271 ble det den 14.7.22 innbetalt kr. 4.500.- til feste og vedlikehold for ALLTID av Hildisch's gravsted nr. 3220 i parken på Vestre gravlund.

Slik som forholdene naa ligger an får ikke Hildisch beholde dette gravstedet. I stedet har han fått feste et alminnelig gravsted på samme gravlund - nr. 5076, F 6-12-32.. Det er bestemt at det skal bli festet og vedlikeholdt i 25 år..... Dette legat beholder samme nr. og det er avsatt kr. 700.- til det..... Det som blir igjen av det innbetalte beløp med renter utgjør nå kr. 8.653.19,- som vedlagt sendes Dem som tilsynsmann for boet. Kvittering imøtesees.....".

=====

Skolerådmannens innstilling av 1-12-45 at bortfestingen av Hildisch's gravsted burde søkes annullert ble enstemmig ^{vedtatt} ~~godtatt~~ av Oslo menigheters fellesråd og er godkjendt av stiftsdireksjonen og Kirkedepartementet. Stiftsdireksjonen består av Fylkesmann P l a t o u og biskop B e r g g r a v.

^{vedtak} =====

Om dette ^vuttaler kirkeverge Schwingel 30. juni 1948 bl.a.: " Etter min mening er den ordning som er truffet både moralsk og juridisk forsvarlig ". Herr S. føler trang ~~veem~~ til å støtte sig både til jussen og moralen. Det gjorde en annen kommunal slektning ?- Al Capone også. — —

=====

Den norske gravkultur skjønneste blomst.

Potemkin er så heldig å kunne by leserne et i gravmaterien etter "frigjøringen" unikt dokument, som jeg gjengir in ekstenso. Det er fra V⁸etre gravlunds kontor ^{er datert 18. desember 1945)} og er undertegnet av forstander Gunnar G r ^o ~~a~~ r u d. Det lyder slik:

" Herr Kirkevergen.

Ang.: Nasistgraver på Vestre gravlund.

-9-

Den 11/7.1945 sendte vi en fortegnelse over graver hvor enten ^{Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie 2014} ~~nasistene~~ eller ~~begge to~~ var nasister. Opgaven er satt opp av vaktmann Christiansen, som i de aller fleste tilfeller har tatt ut (anvist) gravene. Dessuten er den supplert av frk. Lundh som følger med i begravelsene. - Under okkupasjonen var dette et meget vanskelig spørsmål å komme inn på og nå etter frigjøringen skjuler jo nasistene sin tidligere innstilling (!) så det er nokk mulig at listen ikke er helt uttømmende.

Det har selvsagt etter frigjøringen været meget missnøye av de gravfestere som har været så uheldige å få grav ved siden av en slik nasistgrav, - ja det har endog været antydning av flytting av disse graver for at de ikke skal vekke forargelse.-

En kan godt forstå denne innstilling hos gode nordmenn, når de vet at det direkte eller indirekte er nasistenes skyll at ders kjære er døde.

For å slippe flytting og om mulig ta forargelsen vekk mest mulig, trekke et glemselens slør over nasistenes graver, foresl jeg for daværende kirkeverge Ludvig Hansen at det ikke burde tillates satt op monumenter eller andre minnesmerker på nasistenes graver, og at disse aller helst burde slettes helt ut. (Uth. her). Dette ville ganske sikkert være den raskeste måte å glemme det hele på (!).

Selv om en ikke vil gå så langt så bør etter min mening allt som heter minnesmerker med navn forbyes på nasistgravene. Som det nå er har vi ingen bestemt linje å følge. Enkelte nasister fikk monumenter på gravene under okkupasjonen. Dette kunde vi selvsagt ikke forhindre. Etter frigjøringen er det imidlertid også kommet en del monumenter som desverre ikke burde vært der.- Jeg vil derfor sette pris på om kirkevergen vilde ta opp dette spørsmål snarest mulig og derved skaffe oss en bestemt linje vi kunne føre. Det måtte da også avgjøres hva en skulle gjøre med de monumenter som allerede er satt opp. Om disse skulle fjernes eller om navnene skulle hugges ut.

I samme forbindelse vil jeg også foreslå at de ca. 100 tyske graver vi har her oppe og som vi for tyskernes regning holdt vedlike kunne slettes ut, trekorsene fjernes og det hele tilsås med gress med planting av enkelte trær og busker hist og her. (Uthevet her. kfr. straffelovensbest. om gravskjenning, F.s anm.)

Dette vil sikkert bli den billigste, raskeste og mest hensynsfulle måte å behandle disse graver på. (C)

Likeså har vi 13 graver tilhørende organisasjonen "Totd" (Tysk arbeidstjeneste). Disse har heller ikke vært vedlikeholdt siden frigjøringen. Enten bør kommunen her overta vedlikeholdet eller eller gravene bør i likhet med de tyske graver slettes ut og tilplantes. Det vilde være greit om disse spørsmål kunne bli klarlagt i vinter så vi til våren kan foreta oss de nødvendige arbeider.

Som bilag legges ved liste over graver som er bortfestet til nasister eller hvor det er gravlagt nasister.

Vestre gravlund, den 18/12.1946.

Gunnar Grorud."

=====

Forstander Grorud har her reist et varig minnesmerke over norsk gravkultur og over pygméers sanseløse hat. Kanskje kan de siterte dokumenter vekke ettertanke blandt villedte ~~alvilde~~ nordmenn og kristne. Til disse blomster fra norsk gravkultur og ~~for~~ ^{for den nasistiske myndighet} ~~for~~ dødens majestet burde kanskje være føiet et brev fra en viss biskop til en viss myrdet politisjefs enke' - - EOTJOMKTN.